

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

на тему **«Використання теорії розв’язання винахідницьких завдань
у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної
освіти»**

Виконала: здобувачка вищої освіти

М122-с групи

012 Дошкільна освіта

ОП: Дошкільна освіта. Початкова освіта.

Попик Олеся Русланівна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Солонська Альона Артурівна

Рецензент: доктор пед. наук, професор кафедри
початкової і спеціальної освіти Шевченко Ю.М.

Запоріжжя, 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРІЇ РОЗВ’ЯЗАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ У РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1 Дослідження питання обдарованості дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині зарубіжних та вітчизняних педагогів.....	8
1.2 Теоретичні підходи до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.....	17
1.3 Сутність та особливості використання теорії розв’язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.....	23
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРІЇ РОЗВ’ЯЗАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ У РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	42
2.1 Особливості виявлення та діагностики обдарованості дітей дошкільного віку.....	42
2.2 Особливості впровадження теорії розв’язання винахідницьких завдань в освітній процес закладу дошкільної освіти для розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.....	50
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ	

АНОТАЦІЯ

Попик Олеся Русланівна. Магістерська робота: «**Використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти**» виконана на кафедрі дошкільної освіти і соціальної роботи Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Солонська Альона Артурівна.

У роботі проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження питання обдарованості дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині зарубіжних та вітчизняних педагогів. Визначено теоретичні підходи до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. Охарактеризовано сутність та особливості використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

Визначено особливості виявлення та діагностики обдарованості дітей дошкільного віку. Надано особливості впровадження теорії розв'язання винахідницьких завдань в освітній процес закладу дошкільної освіти для розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

***Ключові слова:** обдарованість, теорія розв'язання винахідницьких завдань, діти дошкільного віку.*

SUMMARY

Popyk Olesia. Master's thesis: "**The use of the theory of solving inventive tasks in the development of the giftedness of preschool children in a preschool education institution**" was performed at the Department of Pre-School Education and Social Work of the Educational and Scientific Institute of Socio-Pedagogical and Artistic Education of Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University.

Scientific adviser: candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the department of preschool education and social work Solonska Alona.

The paper analyzes the scientific literature on the problem of researching the giftedness of preschool children in the pedagogical heritage of foreign and domestic teachers. Theoretical approaches to the development of giftedness of preschool children are defined. The essence and features of using the theory of solving inventive tasks in the development of giftedness of preschool children are characterized.

The specifics of identifying and diagnosing the giftedness of preschool children have been determined. Features of the introduction of the theory of solving inventive tasks into the educational process of a preschool education institution for the development of giftedness of preschool children are given.

Key words: *giftedness, theory of solving inventive tasks, children of preschool age.*

РЕФЕРАТ

магістерської роботи на тему:

«Використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти»

Студентки магістратури: Попик Олеся Русланівна.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Солонська Альона Артурівна.

Актуальність. В сучасному світі, тема важливості обдарованості – це тема, яка завжди привертає увагу як педагогів, так і батьків. Обдарованість визначається як виразні здібності та потенціал у конкретних сферах, які відрізняють індивіда від інших своїм видатним талантом, інтелектом або творчістю. Вона може проявлятися в різних аспектах життя, від академічних до мистецьких і спортивних. Обдаровані діти та дорослі можуть вносити значний внесок у суспільство та розвиток науки, мистецтва, спорту та багатьох інших галузей.

Як зазначав відомий автор, публіцист та мовний консультант, який спеціалізується на питаннях особистого розвитку Ф. Сонненберг: «У кожній дитині є обдарованість, але важливо навчити її розцвітати».

Важливість обдарованості полягає в тому, що ці індивіди мають потенціал стати лідерами в своїх обраних галузях і внести істотну позитивну зміну у світ. Але обдарованість сама по собі не завжди гарантує успіх. Важливо, як цей потенціал використовується і розвивається. У розвитку обдарованості важливу роль грає темперамент, виховання і здібності.

За допомогою теорії розв'язання винахідницьких завдань, ми можемо розкривати таланти та здібності обдарованих дітей, створюючи для них сприятливе середовище для саморозвитку та досягнень. Цей підхід включає в себе структурований навчальний процес, психологічну підтримку, стимулювання творчості та розвиток важливих навичок, таких як критичне

мислення і проблемне вирішення.

Отже, технологія теорії розв'язання винахідницьких завдань – це новий інструмент для розвитку творчого мислення дорослих і дітей. Систему ТРВЗ було адаптовано для роботи з дітьми у садочку. Праці Г. Альтшуллера стали основою так званої творчої педагогіки. Згодом у спеціальних дослідженнях (В. Богат, Б. Злотін і А. Зусман, М. Меєрович, Л. Шрагіна та ін.) було розроблено методи і прийоми навчання на базі ТРВЗ, а також адаптовано основні принципи ТРВЗ для дітей дошкільного віку.

Виходячи з актуальності проблеми була визначена тема дослідження: «Використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти».

Об'єкт дослідження – процес розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – методи і прийоми ТРВЗ-технології у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати методи і прийоми використання ТРВЗ-технології у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань** дослідження:

1. Розглянути роботи зарубіжних, вітчизняних педагогів та теоретичні підходи стосовно обдарованості дітей дошкільного віку.
2. Проаналізувати сутність та особливості використання ТРВЗ у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.
3. Визначити особливості діагностики обдарованості дітей дошкільного віку.
4. Теоретично обґрунтувати доцільність впровадження ТРВЗ-технології в освітній процес закладу дошкільної освіти для розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

Загальний зміст

У вступі розкривається актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету дослідження, сформульовано основні завдання, визначено сутність основних понять дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти»** проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження та з'ясовано стан опрацювання питання обдарованості дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині зарубіжних та вітчизняних педагогів. Визначено теоретичні підходи до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. Охарактеризовано сутність та особливості використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

У другому розділі – **«Практичні аспекти використання теорії розв'язання винахідницьких завдань у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти»**, визначено особливості виявлення та діагностики обдарованості дітей дошкільного віку. Надано особливості впровадження теорії розв'язання винахідницьких завдань в освітній процес закладу дошкільної освіти для розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

За результатами дослідження сформульовані висновки

1. У галузі обдарованості відбулося значне еволюційне зростання розуміння та визначення явища. Наше дослідження надало глибше розуміння теоретичних підходів та методів, які використовуються у цій сфері. Обдарованість, що привертає увагу науковців та педагогів протягом століть, зазнала великого розвитку та еволюції у розумінні та визначенні. Історично обдарованість вивчалася від часів Стародавньої Греції, коли великі філософи, такі як Платон та Конфуцій, розробляли системи виявлення та розвитку обдарованих особистостей.

У своїй роботі ми досліджували обдарованість, спираючись на теорії та підходи відомих педагогів та науковців, таких як Льюїс Терман, В.

Сухомлинський, а також інших дослідників. Дослідження цієї сфери дозволило нам розкрити сутність обдарованості як особливого таланту та високої продуктивності, що виявляються у виняткових досягненнях. Цей процес, починаючи від потенціалу, пройшов шлях до визначеності таланту, підкреслюючи його динамічний та еволюційний характер.

Підсумовуючи вищевказане, варто зазначити, що на основі аналізу теоретико–методичних джерел нами було проаналізовано дефініцію поняття «обдарованість», що є засадним в галузі педагогіки, дошкільної педагогіки, психології та інших суміжних наук. Визначено, що категорія «обдарованість» формулюється як особливий рівень продуктивності та таланту, що виходить за межі високої функціональності і виражається у виняткових досягненнях у конкретній сфері. Обдарованість розглядається як процес, що пройшов етапи від потенціалу до досягнень і, нарешті, до визначеності таланту, утверджуючи таким чином її динамічний та еволюційний характер у житті і розвитку індивіда. Це важливо для розуміння та впливу на розвиток обдарованих дітей на ранніх етапах їхнього життя. Для вирішення проблеми обдарованості необхідно враховувати індивідуальність кожної дитини та створювати сприятливе середовище для розвитку її потенціалу. Важливо сприяти розвитку емоційної глибини, цікавості та унікальних інтересів обдарованих дітей.

2. Проаналізовано сутність та особливості використання ТРВЗ у розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. Ці технології відіграють важливу роль у створенні стимулюючого навчального середовища, сприяючи не лише розвитку загальних компетенцій, а й активізації творчих здібностей та індивідуального потенціалу кожної дитини. Цей аналіз дозволяє краще розуміти та підтримувати ефективне навчання.

Теорія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) – це методика творчості, розроблена Генріхом Альтшулером, яка спрямована на формалізацію процесу винаходів та вирішення технічних протиріч у різних

сферах. Цей підхід базується на розробці алгоритмів для розв'язання винахідницьких задач та врахуванні законів розвитку технічних систем.

ТРВЗ у дітей дошкільного віку використовується у різних напрямках, включаючи творчу діяльність, зображувальне мистецтво та розв'язання життєвих ситуацій. Вона також сприяє розвитку уяви та фантазії, що відкриває широкі можливості для розвитку особистості дитини.

Отже, використання ТРВЗ з дітьми дошкільного віку відкриває широкі можливості для розвитку творчого мислення, системного підходу до розв'язання проблем та розвитку різних аспектів особистості.

3. Визначено особливості діагностики обдарованості дітей дошкільного віку, які виявляються у застосуванні різноманітних методик оцінки, що враховують не лише академічні досягнення, але й творчість, креативність, соціальну адаптацію та інші аспекти розвитку.

Важливим є урахування індивідуальних рис, таких як інтереси, рівень попередніх знань та стратегії навчання. Обдарованість у дітей дошкільного віку – це не лише знання, але й пізнавальна активність, нестандартне мислення, наполегливість, працездатність тощо. Ідентифікація може бути неформальною (спостереженням) або формальною (за допомогою стандартизованих методів та тестів).

Спостереження є ефективним методом – вихователі та батьки уважно слідкують за розвитком та інтересами дитини. Також використовують стандартизовані методи оцінки інтелекту та розвитку.

Обдарованість не тотожна обсягу отриманих знань, – це складніше явище, яке включає високу пізнавальну активність, нестандартність мислення, наполегливість, надзвичайну працездатність тощо.

Обдарованість у дошкільників проявляється через здібності, творчість, мотивацію, самокритику. Оцінка цих характеристик допомагає виявити та розробити індивідуальний підхід до навчання. Виявлення обдарованості вимагає комплексного підходу та різноманітних методів діагностики.

4. Теоретично обґрунтовано, що застосування ТРВЗ у процесі навчання дітей дошкільного віку має ключове значення для формування та розвитку їхньої творчості та системного мислення.

Ця методика сприяє розвитку уяви та аналітичних навичок, що важливо для розвитку у дітей навичок пошуку рішень. Вона також сприяє співпраці та колективній роботі, дозволяючи дітям висловлювати свої ідеї та розвивати творчий потенціал.

Успішна реалізація ТРВЗ вимагає підтримки сприятливого середовища, де враховуються індивідуальні особливості кожної дитини, що сприяє розвитку їх творчого мислення та мотивації до самовдосконалення. Такий підхід формує особистість, здатну до самостійного, творчого мислення і є важливим у сучасному світі.

ТРВЗ-технологія відкриває дітям можливості для розвитку творчого мислення та системного підходу до вирішення завдань. Мета полягає у тому, щоб дати дітям інструмент для вирішення практичних завдань та розв'язання життєвих проблем.

Основна ідея методики ТРВЗ полягає в розвитку творчої особистості дитини. Цей підхід створює умови для виявлення та розвитку ініціативності, нестандартного мислення та різноманітних творчих здібностей. Навчання за цією методологією сприяє формуванню в дітей навичок системного підходу до розв'язання завдань, зокрема, вміння бачити взаємозв'язок усіх елементів оточуючого світу та знаходити нестандартні рішення.

ТРВЗ допомагає дітям розвивати розумову активність через творчість. Ця методика дає можливість дітям виявити себе, розвивати прагнення отримувати нові знання, творити, аналізувати та висловлювати власні думки. Це також сприяє формуванню аналітичних здібностей та розвитку вміння вирішувати завдання.

Використання методики ТРВЗ сприяє розвитку логічного мислення та допомагає дітям подолати сором'язливість та острах, розвиваючи їх уяву, пам'ять, та навички розв'язання проблем. Цей підхід впливає на різні

психічні процеси та сприяє розвитку різноманітних аспектів дитячої особистості.

Загалом, ТРВЗ є не лише цікавою грою, але і ефективним інструментом для розвитку творчості та активізації інтелектуальних здібностей дітей, надаючи їм можливість розвивати та вдосконалювати свої навички у творчій, вільній атмосфері.

Отримані в процесі дослідження результати можуть бути використані у педагогічній діяльності закладів дошкільної освіти, у післядипломній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Рік виконання магістерської роботи – 2022-2023 н. р.

Місце виконання – кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Список використаних джерел містить 49 найменувань. Робота містить таблиці, рисунки, додатки.